

El sistema educatiu no universitari a les Illes Balears en xifres (2014)

Belén Pascual

RESUM

La revisió dels principals indicadors del sistema educatiu permet una millor comprensió de la realitat educativa, dels elements que possibiliten canvis i d'aquells que, al contrari, suposen un obstacle per a la millora. Els resultats de l'escolarització solen ser tema habitual de discussió pública, però no podem desvincular aquesta variable de les característiques contextuais, la inversió pública, el model d'escolarització o els processos educatius. A partir de les dades disponibles, una revisió sistemàtica (evolutiva i comparativa) de les principals dimensions que conformen el món educatiu ens aporta punts de referència per a la reflexió. Des d'aquesta perspectiva, més enllà de les creences o les ideologies, es poden delimitar les necessitats educatives existents i orientar l'atenció sobre els àmbits amb majors mancances. En aquest article presentem dades sobre l'evolució del context educatiu, l'escolarització, els recursos i els resultats educatius del darrer curs escolar. La continuació de la situació de vulnerabilitat del sistema educatiu, juntament amb els canvis econòmics i laborals que definiren un nou escenari educatiu, les restriccions pressupostàries, el descens del nivell d'abandonament escolar i l'estabilització de la població estrangera en edat escolar, són alguns dels aspectes més destacables de l'estat actual del sistema educatiu de les Illes Balears.

RESUMEN

La revisión de los principales indicadores del sistema educativo permite una mejor comprensión de la realidad educativa, los elementos que posibilitan cambios y de aquellos que, por el contrario, suponen un obstáculo para la mejora. Los resultados de la escolarización suelen ser tema habitual de discusión pública, pero no podemos desvincular esta variable de las características contextuales, la inversión pública, el modelo de escolarización o los procesos educativos. A partir de los datos disponibles, una revisión sistemática (evolutiva y comparativa) de las principales dimensiones que conforman el mundo educativo nos aporta puntos de referencia para la reflexión. Desde esta perspectiva, más allá de las creencias o las ideologías, se pueden delimitar las necesidades educativas existentes y orientar la atención sobre aquellos ámbitos con mayores carencias. En este artículo presentamos datos sobre la evolución del contexto educativo, la escolarización, los recursos y los resultados educativos del último curso escolar. La continuación de la situación de vulnerabilidad del sistema educativo, junto con los cambios económicos y laborales que definieron un nuevo escenario educativo, las restricciones presupuestarias, el descenso del nivel de abandono escolar y la estabilización de la población extranjera en edad escolar, son algunos de los aspectos más destacables del estado actual del sistema educativo de las Islas Baleares.

L'ESCOLARITZACIÓ EN EL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS

D'acord amb les dades del MECD (2014a), durant el curs 2013-14 la matrícula en els ensenyaments de règim general assoleix la xifra dels 175.017 alumnes, 638 més que el curs anterior. Les variacions més destacables quant a augment del nombre d'alumnes es donen als cicles formatius de grau mitjà —CFGM— (3,87%), cicles formatius de grau superior —CFGS— (2,89%) i programes de qualificació professional inicial —QPPI— (8,27%).

Els dos nivells educatius en què al llarg dels darrers anys s'ha incrementat la matrícula han estat educació infantil i educació secundària no obligatòria, tot i que a educació infantil la variació en aquest curs només ha estat de l'1,31% (vegeu el quadre 1).

QUADRE 1. EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT MATRICULAT A ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL I PERCENTATGES DE VARIACIÓ INTERANUALS, PER NIVELLS EDUCATIUS ⁽¹⁾

	2010/11	2011/12		2012/13		2013/14	
	Absolut	Absolut	Variació interanual	Absolut	Variació interanual	Absolut	Variació interanual
Educació infantil	40872	41745	2,14	40615	-2,71	41149	1,31
Educació primària	65203	65529	0,50	66123	0,91	66142	0,03
ESO	40316	40505	0,47	40728	0,55	41227	1,23
Educació especial	573	611	6,63	635	3,93	315	-50,39
Batxillerat	13309	13316	0,05	12951	-2,74	12285	-5,14
CFGM	6487	6377	-1,70	6846	7,35	7111	3,87
CFGS	3933	3848	-2,16	4256	10,60	4379	2,89
PQPI (PGS)	2.207	2113	-4,26	2225	5,30	2409	8,27
TOTAL	172.900	173.433	0,31	174.379	0,55	175.017	0,37

⁽¹⁾ El % de variació representa l'increment del curs corresponent respecte al total del curs anterior.

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Quant als ensenyaments de règim especial i d'adults, el curs 2013-14 hi ha un total de 36.006 alumnes matriculats, distribuïts entre els ensenyaments d'arts plàstiques i disseny (288), música (1.554), dansa (227), art dramàtic (71), idiomes (17.433), ensenyaments esportius (253) i ensenyaments d'adults (18.003: 11.000 de caràcter formal i 7.003 de caràcter no formal). L'increment de places dels estudis d'idiomes ha estat notable: s'han matriculat 5.402 alumnes més que el curs anterior, increment similar al que hi havia hagut en aquest nivell durant els darrers dotze anys. Continua la tendència d'anys anteriors d'augment de les places dels estudis d'educació d'adults no formal i de reducció de places dels d'educació d'adults formal (vegeu el quadre 2).

L'augment accelerat de l'alumnat nouvingut en els ensenyaments de règim general durant els darrers anys, i principalment als centres públics, és un fet que ha condicionat el nostre sistema educatiu. Igual que al conjunt de l'Estat, aquest increment progressiu actualment s'ha estabilitzat. El curs 2013-14 hi ha un augment del 9,3% de la població estrangera escolaritzada (2.610 alumnes), i s'arriba als 27.994 alumnes estrangers. Aquesta xifra representa el 13,8% de l'alumnat total escolaritzat: són 5,1 punts més que el percentatge estatal i 1,2 punts menys que el curs 2010-11. Als centres públics, aquest percentatge és del 16,9%, i als centres privats, del 7,7%. Es tracta d'una distribució que dista molt de la mitjana estatal: 10,5% als centres públics i 4,8% als centres privats (MECD, 2014a). Dels 27.994 alumnes estrangers, 22.653 estan escolaritzats en centres públics, un 81,27% del total (vegeu el quadre 3).

QUADRE 2. ALUMNAT ALS ENSENYAMENTS DE RÈGIM ESPECIAL I EDUCACIÓ D'ADULTS PER TITULARITAT DEL CENTRE I ENSENYAMENT

	curs 2011-12	curs 2012-13	curs 2013-14		
	Total	Total	Total	Públics	Privats
E de règim especial	13.161	14.359	19826	19455	371
E d'Arts Plàstiques i Disseny	165	265	288	288	0
E de Música	1.419	1484	1554	1203	351
E de Dansa	216	244	227	207	20
E d'Art Dramàtic	81	76	71	71	-
E d'Idiomes	10.988	12031	17433	17433	-
E esportiva	292	259	253	253	-
E d'adults	17.370	17.807	18003	18003	-
E formals	13247	11526	11000	11000	-
E no formals	4123	6281	7003	7003	-
Total	30.531	32.166	36006	36006	-

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 3. EVOLUCIÓ DE LA MATRICULACIÓ D'ALUMNAT ESTRANGER ALS ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL

	Curs 2013-14	Curs 2012-13	Curs 2011-12	Curs 2010-11	Curs 2009-10
Total centres (%)					
Estatal	8,7	9,1	9,5	9,6	5,7
Illes Balears	13,8	14,6	14,7	15,6	10,1
Total centres					
Estatal	731.167	726.781	748.812	749.288	392.774
Illes Balears	27.994	25.384	25.699	26.971	14.867
Centres públics					
Estatal	606.930	600.282	612.304	606.896	315.911
Illes Balears	22.653	20.004	20.397	21.215	11.878
Centres privats					
Estatal	124.237	126.499	136.508	142.392	76.863
Illes Balears	5.341	5.380	5.302	5.756	2.989

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Les variacions de la distribució de l'alumnat entre centres públics i concertats respecte al darrer curs són lleus. L'alumnat d'ensenyaments no universitaris en centres públics representa un 66,2% del total, un punt més que al curs anterior. Aquest percentatge és similar en el cas d'educació primària,

que passa del 62,8 al 63,6% de l'alumnat matriculat. Tradicionalment, el nivell d'escolarització als centres d'ensenyament públic a les Balears és superior que al conjunt de l'Estat en la formació professional i en l'educació infantil de segon cicle; d'altra banda, és inferior al conjunt estatal als estudis obligatoris (vegeu el quadre 4).

QUADRE 4. ALUMNAT MATRICULAT A CENTRES PÚBLICS

	CURS	Illes Balears	Total estatal
TOTAL	2013-14	66,2	68,3
	2012-13	65,6	68,3
Primer cicle educació infantil	2013-14	68	51,3
	2012-13	71,8	52,6
Segon cicle educació infantil	2013-14	64,8	68,7
	2012-13	64,6	68,9
Educació primària	2013-14	63,6	67,7
	2012-13	62,8	67,6
ESO	2013-14	61,7	65,9
	2012-13	61,2	66
Batxillerat	2013-14	73,5	76,8
	2012-13	73,9	76,4
CFGM / CFGS	2013-14	90,1	77,8
	2012-13	83,3	76

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Les Illes Balears és una de les comunitats que més inversió destina als concerts educatius. Principalment a Mallorca la divisió en dues xarxes (la de centres públics i la de concertats) fa palesa la necessitat de garantir criteris d'accés i no segregació que permetin un equilibri entre les dues xarxes pel que fa a la distribució de la població estrangera (Orte et al., 2009; Marchesi, 2006; March i Pascual, 2006). D'acord amb les dades del MECD (2014b), la inversió educativa dedicada a concerts l'any 2011 va ser del 20,3%, un percentatge que situa les Illes Balears en el conjunt de les comunitats autònomes (Madrid, Catalunya, País Basc, Comunitat Foral de Navarra) que destinen més recursos a aquest concepte.

Les taxes d'escolarització als ensenyaments no obligatoris han estat regularment més baixes que les estatals.

La taxa bruta d'escolarització de primer cicle d'educació infantil a les Illes Balears, tot i no arribar al 30% fixat per la Unió Europea, ha augmentat durant els darrers anys. Es detecta un important increment de les taxes netes d'escolarització en la primera etapa de l'educació infantil, però el

percentatge de nins entre els 0 i els 3 anys escolaritzats a les Illes continua sent inferior a la mitjana estatal —que supera des de 2009 el 95%—, igual que a les comunitats autònomes de Canàries, Madrid i Comunitat Valenciana (CECS, 2012) (vegeu el quadre 5).

QUADRE 5. EVOLUCIÓ DE LES TAXES NETES D'ESCOLARITZACIÓ ENTRE 0 I 3 ANYS

	Curs 2011-12		Curs 2010-11	Curs 2001-02
0-2 anys	<1	1		
Estatal	9,7	31,8	28,6	10,6
Illes Balears	7,2	23,4	19,4	6,5
2 anys				
Estatal	49,8		48,1	21
Illes Balears	33,2		31,1	11,9
3 anys				
Estatal	95,1		96,6	92,4
Illes Balears	91,8		94	94,7

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Pel que fa als estudis de secundària no obligatòria (batxillerat i cicles formatius), les taxes netes d'escolarització al conjunt de l'Estat han anat augmentant amb el pas dels anys, però en menor mesura a les Balears. Les taxes autonòmiques sempre són més baixes que les estatals. El curs 2011-12 les taxes estatals eren del 96,7% als 16 anys, el 91,1% als 17 anys i el 78,7% als 18 anys. Aquestes mateixes taxes a les Illes Balears són del 87,5%, el 80,3% i el 56,5% respectivament. Les diferències entre homes i dones es mantenen, però de forma menys accentuada que en cursos anteriors: no hi ha diferència als 18 anys, hi ha una diferència de 2,3 punts als 16 anys i d'1,5 punts als 17 anys (vegeu el quadre 6).

QUADRE 6. TAXES NETES D'ESCOLARITZACIÓ EN EDATS POSTOBLIGATÒRIES EN EL SISTEMA EDUCATIU I FORMATIU⁽¹⁾

	16 anys		17 anys		18 anys	
	2006-07	2011-12	2006-07	2011-12	2006-07	2011-12
Total						
Estatal	92,7	96,7	82,1	91,1	69,1	78,7
Illes Balears	86,1	87,5	71,5	80,3	47,7	56,5
Homes						
Estatal	90,8	96,2	78,2	89,7	63,6	76,6
Illes Balears	86,2	86,4	69,7	79,6	44,8	56,4

	16 anys		17 anys		18 anys	
	2006-07	2011-12	2006-07	2011-12	2006-07	2011-12
Dones						
Estatal	94,7	97,2	86,2	92,6	74,8	81,0
Illes Balears	86,1	88,7	73,5	81,1	50,7	56,6

(¹) Inclou: E règ. general universitaris i no universitaris, E règ. especial (CF Arts Plàstiques i Disseny, E Esportius, E Professionals de Música i Dansa, Idiomes Nivell Avançat i E Artístics de Grau Superior), E equivalents a l'E Universitària, F Ocupacional i E Adults (bàsica i secundària). Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

La taxa d'idoneïtat als diferents grups d'edat és més baixa a les Illes Balears que al conjunt de l'Estat. Atenent les dades del curs 2010-11, l'edat teòrica d'escolarització a les Illes Balears a partir dels 8 anys incrementa la distància amb la mitjana estatal. Als 8 anys la taxa a les Illes Balears és del 91,8% (93,8% estatal); als 10 anys, del 85,2% (89,1% estatal); als 12 anys, del 77,2% (83,9% estatal); als 14 anys, del 63,3% (69,6% estatal), als 15 anys, del 55,1% (61,7% estatal). En el cas dels homes, la situació és encara més desfavorable: només un 49,2% cursen als 15 anys els estudis que els corresponen per la seva edat. Aquesta taxa és 12 punts inferior a la femenina.

L'evolució d'aquestes dades a les Illes Balears mostra un distanciament del conjunt de l'Estat i un lleu empitjorament els darrers anys. Les taxes són més baixes que les estatals, principalment a partir dels 12 anys, amb 6-7 punts menys que la mitjana estatal. En el cas dels homes, l'adequació a l'edat teòrica d'escolarització de l'alumnat encara és més baixa. El descens d'aquesta taxa els darrers cursos, fins i tot als 8 anys, mostra la tendència a les repeticions de curs (vegeu el quadre 7).

QUADRE 7. TAXES D'IDONEÏTAT EN LES EDATS DE 8, 10, 12, 14 I 15 ANYS PER SEXE

	8 anys		10 anys		12 anys		14 anys		15 anys	
	Curs 2000-01	Curs 2010-11	Curs 2000-01	Curs 2010-11	Curs 2000-01	Curs 2010-11	Curs 2000-01	Curs 2010-11	Curs 2000-01	Curs 2010-11
Total										
Estatal	95,3	93,8	91,9	89,1	86,4	83,9	73,8	69,6	62,0	61,7
Illes Balears	92,3	91,8	86,8	85,2	78,6	77,2	64,9	63,3	53,0	55,1
Homes										
Estatal	94,4	92,9	90,4	87,6	83,7	81,5	68,1	65,5	55,4	56,9
Illes Balears	90,8	90,3	83,8	83,0	75,5	74,0	58,4	59,1	45,8	49,2
Dones										
Estatal	96,2	94,7	93,6	90,7	89,2	86,3	79,7	73,9	68,9	66,8
Illes Balears	93,8	93,5	90,0	87,4	81,9	80,6	71,8	67,8	60,4	61,3

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

EL CONTEXT I EL NIVELL FORMATIU DE LES ILLES BALEARS

És evident que problemàtiques com l'abandonament o el fracàs escolar no les podem desvincular del context i els recursos públics disponibles (CECS, 2014). Concretament, a les Balears, un context laboral enfocat als serveis i de caire estacional ha propiciat taxes d'abandonament altes i un nivell educatiu inferior a la mitjana estatal.

La reducció de l'atur entre 2012 i 2013 no és gaire significativa, però pot ser interpretada com un indicador de retrocés de la tendència de creixement progressiu que veïem des de 2009: es passa del 23,2% anual de 2012 al 22,26% de 2013. L'indicador de millora principal el trobem entre el tercer trimestre de 2012 i 2013, amb un descens de l'atur de 2 punts en un any. L'indicador més preocupant és el nivell d'atur dels més joves de 25 anys, que supera el 45% (INE, 2014); tant en l'àmbit estatal com de les Illes Balears, la taxa d'atur dels més joves duplica la taxa d'atur general. Aquesta situació és compartida amb el conjunt de l'Estat (vegeu el quadre 8).

QUADRE 8. EVOLUCIÓ DE LES TAXES D'ACTIVITAT I ATUR (TRIMESTRALS)

Taxa d'activitat	2012 TI	2012 TII	2012 TIII	2012 TIV	2013 TI	2013 TII	2013 TIII	2013 TIV	2014 TI
Estatal	60,31	60,50	60,55	60,23	60,18	60,00	60,04	59,86	59,46
Illes Balears	65,02	67,96	69,58	65,45	65,28	68,21	67,81	63,60	61,68
Taxa d'atur	2012 TI	2012 TII	2012 TIII	2012 TIV	2013 TI	2013 TII	2013 TIII	2013 TIV	2014 TI
Estatal	24,19	24,40	24,79	25,77	26,94	26,06	25,65	25,73	25,93
Illes Balears	27,85	21,32	19,56	24,30	28,55	21,14	16,93	22,72	26,70

Font: INE. Enquesta de població activa.

El mercat laboral de les Illes Balears mostra taxes d'activitat i ocupació similars a les del conjunt de l'Estat. La taxa de població activa continua sent una de les més altes de l'Estat i presenta oscil·lacions durant el segon i el tercer trimestre, quan l'activitat augmenta entre 2 i 3 punts i l'atur es redueix entre 7 i 9 punts (vegeu el quadre 8).

Els darrers anys la població activa ha augmentat sensiblement el seu nivell formatiu. L'any 2014 un 29,9% de la població activa té estudis universitaris. Aquesta taxa supera en 4 punts la taxa de 2012 i continua sent inferior a l'estatal del mateix any (37%). Com sol ser habitual, la taxa femenina és superior, i arriba al 37,2% (al 41,2% en tot l'Estat), 10 punts més que el 2012 (vegeu el quadre 9).

El canvi de tendència dels indicadors de promoció i, de forma inversa, dels d'abandonament escolar, es relaciona amb la continuïtat dels estudis com a alternativa a la desocupació per als joves. Mentre les taxes estatals d'activitat del grup d'edat de 16-19 anys sempre es troben per sobre de la mitjana europea (fet relacionat amb el fenomen espanyol de l'abandonament escolar prematur), a partir del darrer trimestre de 2011 descendeixen i es col·loquen en la mitjana europea. Aquest fet coincideix amb el retorn de molts joves al sistema educatiu, així com un increment de la formació dels adults als ensenyaments no obligatoris (CECS, 2014).

QUADRE 9. ACTIUS PER NIVELL FORMATIU ASSOLIT. DADES ESTATALS I DE LES ILLES BALEARS

		Estatl	Illes Balears	Estatl	Illes Balears	Estatl	Illes Balears
Total		100	100	100	100	100	100
Analfabets	2014	0,4	0,7	0,4	..	0,4	0,4
	2012	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4
Educació primària	2014	8,8	7,2	6,9	5,6	7,9	6,4
	2012	13	12	10,6	9,4	11,9	10,8
Educació secundària primera etapa	2014	33,2	40,4	26,2	30,5	29,9	35,9
	2012	32,1	34,4	25,4	32,1	29	33,3
Educació secundària segona etapa ⁽¹⁾	2014	13,7	17,1	13,9	16,7	13,8	16,9
	2012	23	30	24,7	30,2	23,8	30,1
Segona etapa d'educació secundària amb orientació professional ⁽²⁾	2014	8,8	9,1	9,9	9,0	9,3	9,0
	2012	-	-	-	-	-	-
Educació superior, excepte doctorat	2014	33,3	23,8	41,2	37,2	37,0	29,9
	2012	30,6	22,8	38,3	27,5	34,1	25
Doctorat	2014	-	-	-	-	-	-
	2012	0,8	0,4	0,6	0,4	0,7	0,4

(1) Les dades de 2012 inclouen els actius amb formació i inserció laboral corresponent.

(2) Inclou educació postsecundària no superior.

Font: INE. Enquesta de població activa.

El nivell de graduació a tots els nivells a les Illes Balears sempre és més baix que al conjunt de l'Estat. La graduació en els estudis d'ESO va ser durant el curs 2011-12 d'un 67,4% (7,7 punts inferior a la taxa estatal). Tot i que els nivells de promoció continuen sent més baixos que els estatals, les Illes Balears forma part del conjunt de comunitats autònomes que més ha augmentat els darrers anys, juntament amb Andalusia, Extremadura, la Comunitat de Madrid i Múrcia; en les altres dotze comunitats aquest percentatge augmenta per sota de la mitjana (CECS, 2014). La promoció sempre és més alta als centres privats i privats concertats que als públics (MECD, 2012).

El curs 2011-12, la taxa de graduació de l'alumnat d'ESO va ser 7,7 punts més baixa que l'estatal (4,4 punts més baixa en el cas dels graduats d'ESO d'educació d'adults).

A les Illes Balears les taxes d'escolarització, permanència i graduació en els estudis de secundària postobligatòria han estat regularment més baixes que a la resta de l'Estat. La graduació al batxillerat a les Illes Balears és 10,6 punts inferior a la taxa de graduació estatal; la taxa de graduació dels tècnics i tècnics auxiliars, 4,9 punts més baixa; i la dels tècnics superiors/especialistes, 11,2 punts més baixa.

Tot i la distància amb la mitjana estatal, en relació amb el curs 2009-2010, aquestes taxes han millorat a tots els nivells, però principalment al batxillerat, on han passat del 36,2% al 41,6%. La diferència entre el nivell de promoció dels homes i les dones és notable. Mentre que es gradua en ESO un 73,6% de les dones, només acaba graduat el 67,4% dels homes. Al batxillerat es gradua un 47,9% de les dones i només un 35,8% dels homes (vegeu el quadre 10).

QUADRE 10. TAXA BRUTA DE POBLACIÓ QUE ES GRADUA EN CADA ENSENYAMENT/TITULACIÓ

	Graduat en ESO		Graduat en ESO a través de PQPI - mòduls voluntaris		Graduat en ESO en E d'adults ⁽¹⁾		Bachillerat/COU		Tècnic /Tècnic auxiliar ⁽²⁾		Tècnic superior /Tècnic especialista ⁽³⁾	
	Curs 2009-10	Curs 2011-12	Curs 2009-10	Curs 2011-12	Curs 2009-10	Curs 2011-12	Curs 2009-10	Curs 2011-12	Curs 2009-10	Curs 2011-12	Curs 2009-10	Curs 2011-12
Total												
Estatal	74,1	75,1	3,3	11,2	12,7	48,6	52,2	18,9	22,4	18,9	22,6	
Illes Balears	65,0	67,4	3,9	7,0	8,3	36,2	41,6	13,4	17,5	9,7	11,4	
Homes												
Estatal	68,8	69,9	4,4	12,4	13,9	41,6	45,6	18,0	21,5	16,9	20,6	
Illes Balears	60,9	61,5	4,8	7,5	8,9	30,7	35,8	12,6	16,2	9,1	9,9	
Dones												
Estatal	79,7	80,6	2,2	10,0	11,4	56,1	59,1	19,8	23,4	21,1	24,6	
Illes Balears	69,2	73,6	2,9	6,4	7,8	41,9	47,9	14,3	18,9	10,4	13	

⁽¹⁾ Alumnat que obté el títol en les modalitats presencial, a distància i en proves lliures.

⁽²⁾ Alumnat graduat en cicles formatius de grau mitjà de FP i d'Arts Plàstiques i Disseny, FP i E Esportius de Grau Mitjà.

⁽³⁾ Alumnat graduat en cicles formatius de grau superior de FP i d'Arts Plàstiques i Disseny, E Esportius de Grau Superior, FP i Arts Aplicades i Oficis Artístics.

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

El 2012, el percentatge de població de 20 a 24 anys que almenys havia assolit els estudis secundaris de segona etapa va minvar 2,3 punts respecte al curs anterior, i se situà per davall del percentatge estatal (més de quatre punts per davall), amb un 53,1%. Destaca el fet que, a diferència del conjunt de l'Estat, la divergència entre homes i dones no és gaire significativa; la taxa és del 52,1% en el cas dels homes i del 54,1% en el cas de les dones (vegeu el quadre 11).

QUADRE 11. NIVELL DE FORMACIÓ DE LA POBLACIÓ JOVE: PERCENTATGE DE POBLACIÓ DE 20 A 24 ANYS QUE HA ASSOLIT ALMENYS EL NIVELL D'E SECUNDÀRIA DE SEGONA ETAPA

	TOTAL			HOMES			DONES		
	2002	2007	2012	2002	2007	2012	2002	2007	2012
Estatal	63,7	61,1	62,8	57,4	55,1	56,7	70,3	67,3	69,1
Illes Balears	54,2	47,6	53,1	46,3	39,0	52,1	62,4	56,5	54,1

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

El nivell formatiu de la població més gran de 25 anys és baix, si el comparem amb altres comunitats autònomes, principalment en la franja d'edat dels 25 als 34 anys. Un 59,3% de la població entre 25 i 34 anys té com a mínim el nivell de secundària no obligatòria. Ocupem el tercer lloc de les comunitats en situació més desfavorable, darrere Ceuta i Melilla i Múrcia. La mitjana estatal és del 63,7% i en comunitats com el País Basc aquest percentatge arriba al 83,4% (vegeu el quadre 12).

QUADRE 12. NIVELL D'ESTUDIS DE LA POBLACIÓ ADULTA PER GRUPS D'EDAT. ANY 2013

	E primària i inferior		E secundària 1a etapa		E secundària 2a etapa		E superior i doctorat	
	25-64	25-34	25-64	25-34	25-64	25-34	25-64	25-34
Estatal	15,4	8,1	29,4	28,1	21,8	23,8	33,3	39,9
Illes Balears	12,9	10,5	33,6	30,2	27,4	30,5	26,1	28,8

Tot i que les dades d'abandonament escolar apunten cap a una lleu recuperació del nivell formatiu dels més joves, el percentatge dels que tenen entre 18 i 24 anys que no han superat els estudis de secundària de segona etapa i abandonen el sistema educatiu continua sent molt alt: ocupem el segon lloc més desfavorable, davant Ceuta i Melilla. L'any 2013 aquest percentatge va arribar al 29,7% (6,2 punts més alt que el percentatge estatal): 33% en el cas dels homes i 26,3% en el cas de les dones (vegeu el quadre 13).

QUADRE 13. PERCENTATGE DE PERSONES DE 18 A 24 ANYS QUE HAN ABANDONAT DE FORMA PREMATUREDA L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ, PER SEX

	TOTAL			HOMES			DONES		
	2006	2011	2013	2006	2011	2013	2006	2011	2013
Estatal	30,5	26,5	23,5	36,7	31,0	27	24,0	21,9	19,9
Illes Balears	36,5	30,7	29,7	44,0	34,1	33	28,3	27,1	26,6

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

EL RECURSOS DESTINATS A L'EDUCACIÓ NO UNIVERSITÀRIA

Les dades més significatives pel que fa als recursos destinats als ensenyaments no universitaris són les següents:

1. En relació amb els centres educatius, el curs 2013-14 s'ha incrementat el percentatge de centres privats (vegeu el quadre 14):
 - En el cas d'educació infantil, és un 38,7% del total, 5 punts més que el curs 2011-12.
 - En el cas de primària, hi ha un 32,8% de centres privats (105 de 320).
 - En el cas d'ESO, un 53,3% (88 de 165 centres).
 - En el cas de batxillerat, un 27,5% (25 de 91 centres). En els cicles formatius, un 30,1% (25 de 83 centres).

QUADRE 14. NOMBRE DE CENTRES QUE IMPARTEIXEN CADA ENSENYAMENT PER TITULARITAT

		Total	Públics	Privats
E infantil	2013-14	163	100	63
E primària	2013-14	320	215	105
E especial (1)	2013-14	7	1	6
ESO	2013-14	165	77	88
Batxillerat	2013-14	91	66	25
CFGM	2013-14	83	58	25
CFGS	2013-14	62	49	13
PQPI (PGS)	2013-14	64	56	8

(1) Centres específics d'educació especial i unitats substitutòries en centres ordinaris.

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

2. El nombre d'alumnes per unitat/grup és similar a la mitjana estatal en els nivells d'infantil, primària i ESO. A la secundària no obligatòria, les ràtios són molt superiors a les estatals en el cas del batxillerat (28,8 a les Illes Balears i 26 a tot l'Estat) i inferiors al conjunt de l'Estat en el cas dels cicles formatius: 16,6 als CFGM i CFGS; 4,5 alumnes menys que al conjunt de l'Estat als CFGM i 5,5 alumnes menys als CFGS (vegeu el quadre 16).
3. La despesa pública en educació no universitària ha passat de 775.802 euros el curs 2011-12 a 671.638 euros el curs 2012-13, és a dir, s'ha reduït en 104.164 euros (vegeu el quadre 17).
4. Es registren 168 professors menys que el curs anterior (els quals se sumen als 801 del curs anterior) (vegeu el quadre 15).
5. Els recursos destinats a les beques per a l'alumnat de secundària postobligatòria continuen sent inferiors a la mitjana estatal. Tot i que l'import mitjà per alumne és lleugerament inferior (44 euros menys / 63 menys que el curs anterior), aquestes ajudes arriben a molts menys alumnes.

Concretament, en el cas del batxillerat, només es beca l'11,4% (31,7% al conjunt de l'Estat). Aquesta situació es pateix ja fa anys, malgrat que hàgim millorat en la darrera dècada. Recordem que el curs 2001-2002 només es becava un 4,6% de l'alumnat (vegeu el quadre 18).

6. La inversió en equipaments informàtics és més alta que la mitjana estatal si atenem el nombre d'ordinadors disponibles i l'augment de l'accessibilitat entre 2002 i 2013. Durant el curs 2012-13 es disposa d'un ordinador destinat a tasques d'ensenyament per cada 2 alumnes. El nombre mitjà d'ordinadors per unitat/grup és d'11 i el nombre de professors per ordinador és de 3,4 (vegeu el quadre 19). Val a dir que els centres públics de les Illes Balears estan molt més equipats amb ordinadors a les aules de classe. Un 77,3% de les aules dels centres públics de primària i un 64,6% de les de secundària disposen d'ordinador, gairebé 20 punts més que al conjunt de l'Estat. Als centres privats de primària la situació encara és molt més favorable; es tracta d'un 72,6% —un 45,2% estatal— (vegeu el quadre 20).

QUADRE 15. PROFESSORAT EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL PER TITULARITAT DEL CENTRE I TIPUS DE CENTRE

	Total	Centres E infantil	Centres E primària	Centres E primària i ESO	Centres ESO i/o batx. i/o FP	Centres E primària, ESO i batx./FP	Centres específics E especial	Actuacions PQPI
Curs 2011-12								
Total centres	16.240	1.032	5.350	2.303	5.705	1.640	153	57
Centres públics	11.467	703	5.160	0	5.562	0	20	22
Centres privats	4.773	329	190	2.303	143	1.640	133	35
Curs 2012-13								
Total centres	15.439	894	5.335	2.268	5.100	1.644	145	53
Centres públics	10.772	635	5.150	0	4.945	0	20	22
Centres privats	4.667	259	185	2.268	155	1.644	125	31
Curs 2013-14								
Total centres	15.271	1.026	5.172	3.169	4.933	931	40	0
Centres públics	10.786	681	5.172	0	4.933	0	0	0
Centres privats	4.485	345	0	3.169	0	931	40	0

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 16. NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER UNITAT/GRUP, PER ENSENYAMENT I TITULARITAT (1)

	E infantil segon cicle (2)	E primària (3)	E especial (4)	ESO	Batxillerat (5)	CF de grau mitjà (6)	CF de grau superior (6)	PQPI (7)
Curs 2013-14								
Estatal	21,9	21,6	5,4	25,1	26,7	21,1	22,1	13,1
Balears	20,9	21	5,7	24,4	28,8	16,6	16,6	12,5

	E infantil segon cicle (2)	E primària (3)	E especial (4)	ESO	Batxillerat (5)	CF de grau mitjà (6)	CF de grau superior (6)	PQPI (7)
Centres públics								
Estatal	21,2	20,5	5	24,9	27,5	21,1	22,4	13
Balears	21,3	21,5	4,6	25,7	29,9	16,2	16,3	14,9
Centres privats								
Estatal	23,7	24,4	6,1	25,6	24,5	21	21	13,4
Balears	20,2	20,3	7	22,6	26,4	19,2	20,8	7,8
Curs 2010-11								
Estatal	22,0	21,5	5,2	24,5	26,0	20,5	21,3	14,7
Balears	22,5	21,7	4,8	24,7	28,2	15,2	17,2	9,6

(1) En centres autoritzats per l'Administració educativa.

(2) Unitats amb alumnat d'E infantil de segon cicle i mixtos d'ambdós cicles.

(3) Unitats amb alumnat d'E infantil i E primària. També inclou unitats d'E primària amb alumnat de primer cicle d'ESO.

(4) Inclou unitats de centres específics i aules d'E especial en centres ordinaris.

(5) Règim ordinari.

(6) Règim ordinari i règim d'adults/nocturn.

(7) Inclou alumnat i unitats d'aquests programes en centres i actuacions.

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 17. ESTADÍSTICA DE LA DESPESA PÚBLICA EN EDUCACIÓ. ILLES BALEARS

(milers d'euros)	TOTAL		
	Curs 2001-02	Curs 2011-12	Curs 2012-13
TOTAL	457.561,0	868.313,0	758.066,0
EDUCACIÓ NO UNIVERSITÀRIA	396.606,0	775.802,0	671.638,0
E infantil i E primària	180.219,0	332.890,0	283.123,0
E secundària i F professional	170.494,0	321.714,0	278.944,0
E de règ. especial	10.771,0	21.306,0	19.782,0
Educació especial	8.222,0	48.570,0	36.513,0
Educació d'adults	1.707,0	13.573,0	13.067,0
Educació en l'exterior	0,0	0,0	0,0
Serveis complementaris	6.226,0	11.478,0	10.078,0
- Menjador i residència	1.670,0	859,0	560,0
- Transport	4.556,0	9.955,0	9.345,0
- Sense distribuir		664,0	173,0
Educació compensatòria	438,0	0,0	13.342,0
Activitats extraescolars i annexes	258,0	1.743,0	727,0
Formació i perfeccionament del prof.	5.325,0	4.658,0	3.307,0
Investigació educativa	313,0	1.736,0	956,0
Administració general	12.633,0	18.134,0	11.799,0

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Estadísticas de Educación. Recursos económicos. Gasto público. Año 2012. Resultados provisionales.

QUADRE 18. PERCENTATGE D'ALUMNAT BECAT I IMPORT MITJÀ PER BECARI A BATXILLERAT I FORMACIÓ PROFESSIONAL

	TOTAL		BATXILLERAT		FORMACIÓ PROFESSIONAL ⁽¹⁾	
	% Alumnes becaris	Import mitjà becarí (euros)	% alumnes becaris	Import mitjà becarí (euros)	% alumnes becaris	Import mitjà becarí (euros)
Curs 2001-02						
Estatal	16,9	689,6	14,8	579,6	20,1	809,2
Illes Balears	4,6	586,1	4,7	506,6	4,4	738,6
Curs 2008-09						
Estatal	26,6	1.185,7	26,1	1.075,6	27,1	1.313,1
Illes Balears	10,0	1.195,8	9,6	1.086,3	10,6	1.340,2
Curs 2009-10						
Estatal	30,6	1.196,2	30,6	1.099,7	30,6	1.305,7
Illes Balears	12,6	1.188,8	11,3	1.042,0	14,3	1.341,0
Curs 2010-11						
Estatal	31,1	1.330,9	31,4	1.218,1	30,7	1.456,3
Illes Balears	12,0	1.368,8	10,0	1.257,9	14,3	1.461,9
Curs 2011-12						
Estatal	31,6	1.349,7	31,7	1.214,9	31,4	1.491,6
Illes Balears	14,2	1.305,6	11,4	1.171,0	17,5	1.413,1

(1) Inclou cicles formatius de formació professional i d'Arts Plàstiques i Disseny.

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 19. DISTRIBUCIÓ DE L'EQUIPAMENT INFORMÀTIC PER ALUMNAT, UNITATS I PROFESSORAT

	TOTAL 2002-03	TOTAL 2010-11	TOTAL 2012-13	TOTAL	CENTRES PÚBLICS		CENTRES PRIVATS
					Centres E primària	Centres E secundària i FP	
Nre. mitjà d'alumnes per ordinador en tasques d'ensenyament/aprenentatge							
Estatal	2,3	3,5	3,0	2,9	3,2	5,2	5,2
Illes Balears	16,2	2,9	2,6	1,8	4,4	3,6	3,6
Nre. mitjà d'alumnes per ordinador destinat preferentment a la docència amb alumnes							
Estatal	15,7	4,1	3,7	3,3	3,4	3,3	5
Illes Balears	19,6	3,2	2,1	1,9	1,9	2	2,4
Nre. mitjà d'ordinadors per unitat/grup							
Estatal	1,4	5,4	6,2	6,7	6	7,4	4,9
Illes Balears	1,2	7,1	10,9	11,4	11,3	11,5	9,9
Nre. mitjà de professors per ordinador							
Estatal	8,6	2,5	2,1	1,9	2,3	1,6	2,6
Illes Balears	9,4	3,6	3,4	3,2	4,4	2,5	3,8

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 20. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DELS ORDINADORS PER UBICACIÓ

	TOTAL CURS 2012-13	Aules d'informàtica	Aules de classe	Dependències d'administració i gestió del centre	Altres dependències	Sense especificar
CENTRES PÚBLICS DE PRIMÀRIA						
Estatal	100,0	21,7	57,7	4,7	10,4	5,6
Illes Balears	100,0	11,8	77,3	3,4	3,1	4,3
CENTRES PÚBLICS DE SECUNDÀRIA I FP						
Estatal	100,0	25,9	47,9	4,6	14,5	7,1
Illes Balears	100,0	18,2	64,6	3,6	6,9	6,6
CENTRES PRIVATS						
Estatal	100,0	32,4	45,2	5,9	10,4	6,1
Illes Balears	100,0	15,4	72,6	3,6	1,9	6,5

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

CONCLUSIONS

Coincidint amb els darrers informes estatals publicats pel CES —Consejo Económico y Social de España— (CES, 2013, 2014), a les Illes Balears continua l'increment de l'alumnat matriculat als ensenyaments no universitaris. Els efectes de la crisi sobre l'Estat espanyol s'han traduït en un increment de la matrícula «en els ensenyaments de caràcter professional, l'estabilització de l'alumnat estranger i un desplaçament evident de l'alumnat a l'educació pública» (CES, 2013, 468).

Es tracta d'un augment moderat que es fa visible principalment als estudis de caire professional. Alhora, comença a estabilitzar-se l'alumnat estranger, coincidint amb el canvi de tendència dels fluxos migratoris. També es manté una major concentració de l'alumnat estranger en l'ensenyament públic, tot i el descens de la inversió en personal docent i del finançament públic en general.

En el context que ha derivat de la crisi econòmica, l'àmbit educatiu continua sent «un lloc central tant en el debat públic, com en la mobilització social» (CECS, 2013, 464). La centralitat de l'educació a l'hora d'impulsar el creixement econòmic i la competitivitat contrasta amb la restricció del finançament públic.

La inversió pública en educació i capital humà, ha estat una prioritat dels principals Estats de benestar. De fet, l'avanç de les darreres dècades de la societat espanyola en benestar i competitivitat, entre altres aspectes, ha estat el millor impuls. Així i tot, aquest impuls ha provocat una desacceleració dels canvis a partir de les retallades constants que tenen lloc des de 2008. Tampoc no ajuda la successió de reformes educatives que mostren inestabilitat normativa i discordança constant sobre l'educació (CECS, 2014).

Més enllà de l'alternança legislativa que respon més a divisions ideològiques tradicionals que a propostes fonamentades, és necessària una modernització del sistema educatiu que faci front a les

exigències de la realitat actual des del diagnòstic i el pacte. L'educació ha de continuar sent considerada com a «paret mestra de la competitivitat econòmica i de la qualitat democràtica» (CECS, 2014, p. XX). Els processos democràtics de mobilitat social, repte de les polítiques d'igualtat d'oportunitats, impliquen un model educatiu que prioritzi una educació pública i inclusiva (CECS, 2013).

A les Illes Balears el canvi legislatiu autonòmic i estatal s'ha vist acompanyat d'una important mobilització del sector educatiu. És necessari que les polítiques educatives prioritzin la inversió suficient i l'establiment d'unes bases pressupostàries que possibilitin el consens, tant des de la perspectiva laboral com de la normativa del sistema educatiu. Les mesures adoptades el 2012 en matèria de personal de les administracions públiques (reducció de plantilles, augment d'hores lectives, gestió de les baixes, etc.) (CES, 2013) continuen afectant el personal docent.

Una condició necessària per a la mobilitat social és l'assoliment del nivell de secundària no obligatòria. Tot i la lleu recuperació de la continuïtat dels estudis postobligatoris tant a les Illes Balears com a tot l'Estat, la situació respecte als objectius i nivells de referència establerts per la Unió Europea es troba encara lluny d'aquests objectius. Les recomanacions que la Unió Europea estableix al Marc Estratègic d'Educació i Formació (2020) inclouen la necessitat de reduir l'alta taxa d'abandonament escolar prematur, l'ampliació de l'escolarització en el primer cicle d'educació infantil i la millora del rendiment en les àrees instrumentals bàsiques. La reducció dels recursos en general, i principalment en els nivells de secundària i infantil (els dos nivells que la UE més destaca en les seves recomanacions), és un aspecte que continua demanant atenció.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Consejo Económico y Social de España (2014). «Calidad de vida y protección social». A: *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral de España 2013*. Madrid: Consejo Económico y Social de España.

Consejo Económico y social de España (2013) «Calidad de vida y protección social». A: *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral de España 2012*. Madrid: Consejo Económico y Social de España.

Centro de Estudios del Cambio Social –CECS- (2014). *Informe España 2013. Una interpretación de la realidad social*. Madrid: CECS/Fundación Encuentro

Centro de Estudios del Cambio Social –CECS- (2013). «Educación y movilidad social en España». A: *Informe España 2012: una interpretación de su realidad social* (pp. 117-163). Madrid: CECS/Fundación Encuentro

Centro de Estudios del Cambio Social –CECS- (2012). «Educación y movilidad social en España». A: *Informe España 2012: una interpretación de su realidad social* (pàg. 117-163). Madrid: Centro de Estudios del Cambio Social - Fundación Encuentro.

Instituto Nacional de Estadística –INE- (2014). *Encuesta de población activa*. Madrid: INE. Disponible a: www.ine.es

March, M.; Pascual, B. (2006) *Els models d'escolarització a mallorca: les relacions entre l'escola pública i l'escola privada*. En *Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2006* (pp. 176-198). Palma: Fundació Guillem Cifre.

Marchesi, A. (2006) “El fracàs escolar”. En *Informe econòmic i social de les Illes Balears 2005* (pp. 406-411). Palma: Obra Social i Cultural Sa Nostra

MECD (2014a). *Estadísticas de la educación. Enseñanzas no universitarias. Curs 2013-2014*. (Dades avanç.) Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Estadística y Estudios.

MECD (2014b). *Las cifras de la educación en España. Curso 2011-2012. Edición 2013*. Madrid: Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

MECD (2014c). *Datos y cifras. Curso escolar 2013-14*. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Estadística y Estudios.

MECD (2014d). *Sistema estatal de indicadores de la educación. Edición 2014*. Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

MECD (2012) *Sistema estatal de indicadores de la educación. Edición 2012*. Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

Orte, C.; Ballester, L.; Pascual, B. i Oliver, J. L. (2009). «Eficàcia del sistema educatiu a les Illes Balears 2000-2008: fortaleses, debilitats i propostes de millora» (pàg.35-182).A: *Dictamen 7/2009 del Consell Econòmic i Social sobre l'eficàcia del sistema educatiu a les Illes Balears*. Palma: Consell Econòmic i Social de les Illes Balears.

Pascual, B. (2013). «El sistema escolar a les Illes Balears en xifres (2013)». A: *Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2013*. Palma: Fundació Guillem Cifre de Colònia.